

Grandiprojekti EDUKO uuringuprojekt „Õpetajate väärtuskasvatuse alase pädevuse arendamine õpetajakoolituses” (oktoober 2009 – oktoober 2011) ettepanekud

Grandihoidja: professor Margit Sutrop.

Grandiprojekti täitjad: filosoofiakandidaat Jüri Ginter, magister Nelli Jung, magister Maili Karindi, doktor Tiiu Kuurme, doktor Halliki Harro-Loit, magister Andu Rämmer, magister Mari-Liisa Parder, doktor Olga Schihalejev, magister Külliki Seppel, professor Margit Sutrop, magister Mats Volberg

Koostaja: magister Katrin Velbaum

Uuringu tulemused annavad ülevaate, millised on praeguse õpetajakoolituse kitsaskohad väärtuskasvatuse alaste pädevuste arendamisel. Lähtudes nimetatud uuringust saab nende problemaatiliste aspektidega tegeleda ja viia Eesti õpetajakoolitus vastavusse põhikooli ja gümnaasiumi õppekavade nõuetega. Samuti annab uuring ülevaate ühest õnnestunud väärtuskasvatusalase õpetamise formaadist ülikooli kontekstis, mida järgides ja/või modifitseerides on võimalik sedasama eesmärki (õpetajakoolituse õppekavade nõuetega vastavusse viimist) teostada.

Konkreetsed ettepanekud, kus ja kuidas tulemusi on võimalik rakendada, peegelduvad ettepanekutes, mis uuringu tulemuste valguses projektis osalejate poolt formuleeriti.

- 1. Pöörata õpetajakoolituses tähelepanu õpetaja kui väärtuskasvataja rolli teadvustamisele ja väärtuskasvatusalaste pädevuste arendamisele.** Seda ettepanekut toetavad ka haridusfilosoofilised uurimused (Sutrop 2009¹, Harro-Loit 2009²), mille kohaselt pole väärtuskasvatus sugugi vähem oluline kui teadmiste edastamine, vaid väärtuskasvatus ongi kogu kasvatustöö alus. Õpetaja kui väärtuskasvataja võimuses on ärgitada õpilasi saama teadlikuks oma väärtustest, arendada neis oskust väärtuste üle reflekteerida ning arutleda ja toetada õpilaste moraalsel arengul, nende isikliku moraalkoodeksi väljakujunemist (Haydon, 2006³).

¹ M. Sutrop (2009). „Väärtused ja haridus ühiskondlikus kontekstis“, *Väärtused ja väärtuskasvatus: valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis*. Koost M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, lk 50-67.

² H. Harro-Loit; T. Lill; H. Harro; K. Ugur (2009). „Lasteaia diskursus väärtuskasvatuse aspektist“, *Väärtused ja väärtuskasvatus: valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis*. Koost M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, lk 212-244.

³ G. Haydon (2006). *Education, Philosophy and the Ethical Environment*. Routledge.

Eduko

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

2. **Õpetajakoolituses tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata tulevaste õpetajate dialoogi- ja eneseanalüüsisioskuste kujundamisele.** Sarnast seisukohta on rõhutatud ka rahvusvahelisest teaduskirjandusest tuntud klassidiskursuse analüüsisdes (Frances, 2002⁴; Myhill, Warren, 2005⁵).
3. **Õpingute jooksul arendada tulevaste õpetajate eneserefleksiooni oskust ning kolleegidelt (ja ka juhendajatelt) tagasiside saamise ja andmise valmisolekut ning oskuseid.** Eestis tehtud eelnevate empiiriliste uuringute põhjal (Õpetajate professionaalne areng kiiresti muutuv maailmas (E. Krull,); Kool kui arengukeskkond ja õpilaste toimetulek (M. Veisson,); Kutseasta rakendumine ja algajate õpetajate professionaalset areng esimesel tööaastal (E. Eisenschmidt ja K. Poom-Valickis)) võib öelda, et õpetajad on küll alati märkama õpilaste probleeme, kuid mitte õpetaja rolli nende probleemide tekkel ja ennetamisel. Uuritud õpetajaid iseloomustas pigem vähene oskus enese üle reflekteerida. Samuti on uurimistulemused näidanud, et õpetajad ei saa oma tööle asjakohast tagasisidet ei õpilastelt ega kolleegidelt.
4. **Võimaldada õpetajakoolituse üliõpilastel omandada alusteadmised väärtustest, väärtuskasvatusest ja väärtuskasvatuse meetodikatest ning oskused analüüsida ja kujundada väärtuskasvatust koolikultuuris.**
5. **Integreerida väärtuskasvatusalased ülesanded koolipraktikasse.**
6. **Õpetajakoolituse õppekava dokumentidega seoses:**
 - a. Õpetajakoolituse õppekavade täiendamine peaks olema pidev protsess ning toimuma paralleelselt riiklikes õppekavades, kutsestandardis jt normatiivdokumentides tehtavate muudatustega ning neid isegi ennetades.
 - b. Seoses üleminekuga uutele põhikooli ja gümnaasiumi õppekavadele peaks Tartu Ülikooli Pedagogicum koostöös eetikakeskusega tegema ettepanekud õppekavade väljundite ühtlustamiseks ja väärtuskasvatuse aspekti lisamiseks nii töös aineõpetajana kui ka klassijuhatajana. Eeskujuna väljundite sõnastamisel saaks võtta Tallinna Ülikooli õppekavadest.
 - c. Õpetaja kutsestandardis, õpetajakoolituse raamnõuetes ja õppekavades tuleks eraldi välja tuua klassijuhataja tegevuse, väärtuskasvatuse ja õppekava üldosa realiseerimisega seotud pädevused.

⁴ C. Frances (2002). *Classroom Discourse Analysis. A Functional Perspective*. London, New York: Continuum.

⁵ D. Myhill; P. Warren (2005). "Scaffolds or Straitjackets? Critical moments in classroom discourse", *Educational Review*, Vol 57, No 1, pp 55-69.

d. Välja tuleks töötada juhend õppekavade juhtidele, mis aitaks väärtuste aspekti õppekavades paremini esile tuua.

7. Koolipraktika kontseptsioon vajab üldisemat läbimõtlemist. Vaja on mõelda, kuidas juba olemasolevaid häid tavasid (tudengite vastastikune analüüs, praktikajuhendajate ja ülikoolipoolse juhendaja koostöömiv tagasiside jne) laiemalt levitada ja suurendada erinevate osapoolte motivatsiooni koolipraktikasse kui formaati panustada.

Nendest soovitustest viie esimese ellurakendamiseks on kaks teed.

Esimene võimalus on luua sarnaselt projektis kasutatud mudeliga kursus, mis kuuluks õpetajakoolituse õppekavadesse. See nõuab kindlasti õpetajakoolituse õppekavade ülevaatamist, et teha ainele ruumi. Aine jätmise valikaine staatusesse kindlasti ei õigusta ennast, sest nagu näitasid projekti elluviimise kaheaastased kogemused, jätavad selle valimata eelkõige need üliõpilased, kes seda kõige rohkem vajaksid ning kelle ettekujutus õpetaja rollist piirdub aineteadmiste andmisega.

Teine võimalus on põimida eespool toodud soovitusel olemasolevasse struktuuri, muutes ainete oodatavaid õpiväljundeid, teemasid ja meetodeid. See nõuaks aga õppejõudude väärtuskasvatusalast täiendõpet ning loomulikult head tahet ning mõistmist, kuidas neid muudatusi ellu viia. Õppejõudude traditsioonilise täiendkoolituse kõrval on oluline luua formaate, milles õppejõud ise saavad oma väärtuskasvatusalast kompetentsi jagada ja sõnavara mõistestikku ühtlustada. Esimeseks sammuks sellel teel oleks aruteluseminari korraldamine õpetajakoolituse õppejõududele.

23. september 2011 Tartu